

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Nullam ex promissione obligationem iustitiæ propriæ in Deo oriri. c. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

esse nequit. Melius tamen *Setus* 3. de iustitia, q. 1. ar. 1. citat *finem*, dicit, non posse esse iustitiam inter patrem & filium, quandiu filius emancipatus non est. Quod plane indicauit Arist. loco cit. cum dixit: *Quandiu sit paruus, & non separatus*. Hoc autem intelligitur in contractibus civilibus pecuniarum, aut rerum, quae pecunia aestimantur: non tamen in honoribus deferendis, & vitae sustentatione: haec enim debet filius exhibere parentibus ex pietate, quae est specialis virtus erga ipsos. Quare si patrem ignominia afficiat, vel occidat, contra pietatem peccat, in quo Caiet. sententia mihi probatur, cum enim parentibus gratiam parem referre non possumus, erga ipsos alia constituitur virtus, scilicet pietas, circa honorem, & vitam illorum.

Ceterum circa pecunias quandiu filius emancipatus non est, ex sententia Arist. non est iustitia in aliqua commutatione, & peculio; nam quod postea iure Caesarum introductum est, iure Athenien. tempore Arist. non erat vni receptum: nempe filium nondum emancipatum posse aliquorum bonorum dominium habere: quare tempore Arist. nullum prorsus dominium rei penes filium erat: sed totum penes patrem: antiquiori vero iure Caesarum pater erat dominus omnium bonorum filij, quae profectitia, & aduentitia erant: non tamen Castrensium, vt refertur in l. *Cum oportet*, C. de bonis, quae liberis, &c. & Instituta. Per quas personas caue. &c. §. *Igitur liberi*. Imo vt constat ex l. 2. ff. de Castrensi peculio pater succedebat filio defuncto in peculio Castrensi, non iure haereditario, sed iure peculij, quasi dominus illius. Postea vero in lege illa *Cum oportet*, & in §. illo citato, & in nostro regno lege §. 6. cit. 17. par. 4. statutum est, vt filius habeat dominium, & vsum fructum Castrensium bonorum, & quasi Castrensium; aduentitiorum vero tantum habeat dominium; pater autem vsum fructum.

Hacigitur ratione optime dixit Aristot. inter patrem, & filium non potuisse esse iustitiam in commutationibus, quia cum omnia bona filij essent patris, & nemo erga sua bona iustitiam possit obseruare cum alio, sed erga bona alterius; nec vilius in suis bonis seipsum contra iustitiam laedat; sequitur inter patrem, & filium in pecunia iustitiam eo tempore feruari non potuisse. Mitto bona vitae, & honoris, in quibus alia ratione esse nequit, vt supra vidimus. Idem de seruo & domino dicendum est, quia omnia bona serui, domini sunt. Inter maritum vero & uxorem semper esse potuit: eo quod semper fuerunt bona vxoris & mariti diuisa, & vnicuique propria. Nunc vero iure Caesarum potest esse iustitia in commutationibus inter patrem, & filium, etiam nondum emancipatum in his bonis, in quibus filius habet aut dominium, & vsum fructum, aut dominium tantum, nec iuxta dispositionem iuris Caesarum id vnquam Aristot. negasset.

Ex hoc principio probatur, inter Deum, & creaturam rationalem esse non posse iustitiam, eo quod inuicem comparentur, sicut seruus, & dominus, sicut filius, & pater, quod nemo debet: sicut filius, inquam, nondum emancipatus, qualis tempore Arist. erat, qui nulla propria bona habebat, quae non essent patris. Nam quicquid boni habet creatura rationalis in operibus bonis, quae Deo dicitur quo tammodo tribuere, vt praemium illorum accipiat, a Deo est, tanquam ab auctore, & Domi-

no: ergo ex illis non potest ipsum Deum sibi constitutuere debitorem ex iustitia, siquidem, quae de manu eius accepit, & semper ab eo conseruata habet, ipsi reddit: non secus, atque filius, & seruus non possunt ex iustitia sibi obligare aut patrem, aut dominum, tribuendo eis bona, quae potius patris aut domini, quam ipsorum sunt.

Sed dices, opera nostra quadam ratione ita esse nostra, vt non sint Dei, quatenus scilicet libera sunt, & humana: hanc enim conditionem ex nobis tantum sortiantur: quia ergo nouo illo titulo ea Deo offerimus, possumus ipsum debitorem ex iustitia nobis constituere. Verum cum valor ope-

rum, cui merces redditur, pendeat ex gratia Dei, quam ipse nobis liberaliter donat, & conseruat; etiam si ratio liberi a nobis, vt a causa propria proveniat, quia libertas tantum est fundamentum meriti, sed non tribuit valorem operi, eo titulo non possumus Deum constituere nobis debitorem opere meritorio, cuius ipse est praecipuus auctor, & causa. Atque hac eadem ratione probabimus 3. par. quest. 1. art. 2. Christum non potuisse ex iustitia secundum proprietatem satisfacere Deo per opera humanitatis, eo quod totus valor proveniebat ab ipsa Deitate sanctificante humanitatem, & digna efficiente opera illius: sicut nullus ex iustitia proprie potest alteri satisfacere merita vilius alius valoris, si illa crescat in valore ex sola creditoris aestimatione: sic enim bonam partem debiti condonaret. Accedit, quod, vt superiori capite dicebam, ex eo quod nos libere operemur, & deus nobiscum, nostraque opera gratia sua efficiat digna, non facimus eum dominum nostrarum operationum, nouo aliquo titulo, nec ei aliquid vere tribuimus.

Deinde eadem veritas ostenditur ex illo alio titulo, quo diximus filium patri non posse reddere aequale in honoribus deferendis, & propterea aliam erga parentes constitui virtutem a iustitia distinctam. Quia eodem pacto neque creatura potest Deo aequalem honorem reddere, siue honoris nomine intelligamus opera quaecunque virtutis, quae eo ipso, quod secundum rectam rationem fiant, Deo grata esse dicuntur, & in honorem illius cedere; siue opera cultus, & honoris specialis erga Deum: illa enim non ad iustitiam, sed ad varias virtutes pertinent: haec autem ad religionem, quae a iustitia distinguitur. Quemadmodum filius cum honorat patrem obsequendo voluntati eius, vel ipsi honorem peculiarem ex pietate deferendo, non meretur apud ipsum, constituendo illum ex iustitia debitorem, sed secundum varias virtutes operans, ex dignitate tantum praemium ab eo promeretur; ergo cum a Deo nos aliquid meremur bonis operibus, non ideo ab eo praemium speramus, quia ei aliquid aequale contulerimus, quod ex iustitia compensationem postulet; sed quod opus in se aequaliter dignum sit remuneratione: dignitas autem ex bonitate sumitur. Aliud enim est mereri bonis operibus, aliud autem tribuere aliquid aestimabile pretio in commutationem, vt l. 2. quest. 1. 14. ar. 1. solius dicemus.

CAPVT VI.

Nullam ex promissione obligationem iustitia propria in Deo oriri.

Sunt qui dicant, non esse contra rationem propriam satisfactionis ex iustitia pactum, seu promissionem

Præcluditur.

33

Christi satisfactio non potuit esse ex propria iustitia.

Exhibitione honoris, non obligamus nobis Deum ex iustitia.

34

Quoniam non optineo.

35
Exemplum
confirmatur.

promissionem intercedere, ut defendant Christum
satisfecisse secundum iustitiam proprie, tamen
Pater æternus non deberet necessario satisfactio-
nem illius admittere, & ea contentus esse, antea-
quam promississet. Afferunt exemplum. Sicut, qui
habet captivum iure belli, non debet illum liber-
tate donare, etiam si ipse servus, vel alius pro eo
æquale pretium offerat, donec ipse dominus pa-
ciscatur, & pro illo pretio promittat servum libe-
rare. Nec enim vera iustitia postulat, ut æquali et-
iam pretio oblato, unus possit alium cogere ad cō-
trahendum: sed satis est, si mutua voluntate con-
trahant, & paciscantur, & supposito pacto, quisque
debeat iustitiam, & æqualitatem servare.

Æqualem
satisfactio-
nem pro in-
iuria acce-
ptare debet
creditor.

Ego vero existimo in primis, satisfactionem
pro iniuria, aut iniustitia illata postulare obliga-
tionem aliquam ex utraque parte, tam eius, qui sa-
tisfacere debet, quam eius, cui satisfactio facien-
da est: diverso tamen modo. Ex parte qui dem eius,
cuius satisfactio debetur, est obligatio admittendi
satisfactionem, si illa secundum regulas iustitiæ
æqualis sit; aut eo ipso, quod eam non admittit,
condonat debitum, id quod non solum locum ha-
bet, si satisfactio fiat ab ipso debitore: verum etiam
si fiat ab alio loco illius, hanc enim si creditor po-
test rejicere, sequitur, non esse secundum regulas
iustitiæ æqualem, quod si ea æqualis esset, & totum
dammum repararet, restitueretque ablatum, siue
fieret pro iniuria, siue pro debito pecuniario, cre-
ditor deberet ea contentus esse. Quod si eam non
admitteret, ad nihil ulterius debitor obligandus
esset: quando vero unus pro alio compensat iniu-
riam alicui factam, si offerens iure petere potest, ut
ipsemet, à quo iniuriam passus fuit, satisfactionem
exhibeat, sequitur satisfactio factam ab alio;
non esse sufficientem, ut inæqualitatem factam
ipsi offenso ad æqualitatem reducat. Nam si eam
ad æqualitatem reduceret, nil amplius offensus
exigere posset ab offendentem: qui iam iure exigit
compensationem; ratione damni, quod pati-
tur, eam exigit: ille autem, qui iam æqualem com-
pensationem habet, non patitur damnum: ergo
aliam postulare non potest: omnis enim læsio hoc
postulat, & non amplius, ut inæqualitas ad æquali-
tatem reducat.

Exemplum ad-
ductum in spa-
ritas.

Exemplum autem, quod aduersarij afferunt,
non est ad rem. Nam cum quis habet aliquem ca-
ptivum, ipse dominus non est læsus ab aliquo, nec
illi aliquis debitor est: unde, qui offert pro captivo
pecuniam æqualem, non satisfacit pro aliqua iniu-
ria, seu debito, sed i volunt cum domino contractum
inite emptionis, aut redemptionis, ad quem in-
cendum non obligatur, qui captivum habet.

37

Quod vero diximus de satisfactione pro iniu-
ria, seu iniustitia facta, intelligendum eodem mo-
do est de satisfactione pro debito pecuniario ex
contractu, aut ex promissione profecto, ut satis
liquet. Quare si contingeret, ut aliquis in servum
sibi caperet alium propter debitum non solum,
ut leges permittunt; adde etiam, si propter ali-
quam iniuriam, sibi illatam ab eo, lege etiam per-
mittente, sibi acciperet in servum, quotiescunque
aliunde ei esset satisfactum, secundum quod iusti-
tia postulat, aut lege, aut æstimatione, aut ex natu-
ra rei, iam amplius non posset servum retinere: sed
servus ipso facto liber maneret à servitute, sicut
etiam à debito. Ex parte vero illius, qui satisfactio-
nem offert, non semper est obligatio satisfaciendi:

Qui satisfacit,
non semper
satisfacit
ex obligatio-
ne.

di: nam unus pro alio gratis satisfacere potest,
semper tamen talis obligatio satisfaciendi in ali-
quo debet esse.

Ex dictis plane sequitur contra prædictos Do-
ctores, nullam satisfactionem oblatam esse ex in-
iustitia æqualem, si creditor libere pro illa remissio-
nem debiti pacisci, & sola voluntate sua, seu pa-
cto, ad quod non obligabatur, ea contentus mane-
re potest: quare si Christi satisfactioem Deus non
debebar admittere, sed ea oblata, iuste nihilomi-
nus poterat non remittere peccatum, & ipsum
hominem punire, ut reuera potuit, ea non fuit se-
cundum æqualitatem iustitiæ proprie: bene tamen
secundum æqualitatem condignitatis meriti, quæ
ad iustitiam proprie non pertinet, & eo modo fuit
æqualis, imo superabundans, sed talis natura, quæ
non obligaret Deum, ut eam admitteret: ergo ali-
ter de illa quam de ea, quæ est in materia iustitiæ
proprie, loquendum est.

Denique si necesse erat, intercedere promissio-
nem, ut Christi satisfactio esset perfecta, & (ut
ajunt) secundum rigorem iustitiæ, sequeretur,
Christum non potuisse mereri primo suo actu pro
Patribus veteris testamenti, quibus gratia donata
fuit, & remissa culpa in spe solutionis, quam ipse
facturus erat: nam runcante illius aduentum nul-
la fuit pactio: deinde ante primum opus in primo
instanti similiter pactio nulla præcedere potuit:
ergo nec primo actu potuit secundum rigorem
pro præteritis satisfactioem. Sed advertendum est
circa nostram satisfactionem pro peccata tempora-
li debita, eam ex se condignam esse condignitate
meriti pro peccata debiti: talem tamen condigni-
tatem non habere ex pacto, & lege Dei, sed ex ip-
situs gratia, quæ sit. Operibus enim nulla provenit
condignitas ex favore, & pacto Dei, ut 1. 2. quæst.
114. art. 1. probabimus. Porro non requiritur ac-
ceptatio, & promissio Dei, ut fiat remissio peccati
infallibiliter: sed ipso facto non potest non tra-
nere remissa peccata. Nam qui offert condignam
ex se satisfactionem, iam dignus est, qui non puni-
atur: qui autem satisfacit, offert condignam sa-
tisfactionem ante promissionem: ergo iam est di-
gnus, qui non puniatur, & ita non debet puniri:
quocirca si puniretur, non pro aliquo debito, sed
voluntarie puniretur. Quamvis igitur nostra hæc
satisfactio non sit in materia iustitiæ erga Deum,
quia inter nos & Deum non est mutuo datum &
acceptum; nihilominus eam vim habet, ut pro
nobis facta sine alia acceptione remittat debitum
nostrum. Quare diversam virtutem habet pro
remissione debiti nostri, quam habuit Christi sa-
tisfactio pro nobis. Quia Christi satisfactio pos-
terat non acceptari; & ea supposita, nihilominus
illi, pro quibus fiebat, poterant digne puniri. Ra-
tio vero discriminis provenit ex eo, quod licet sa-
tisfactio Christi fuerit æqualis debito in genere
meriti, imo superabundans: tamen eos pro qui-
bus offerebatur non faciebat formaliter dignos,
qui non punirentur. At satisfactio cuiusque facit
ipsum satisfaciendum formaliter dignum, qui
non puniatur (nullus enim formaliter dignus
reducitur alieno, sed proprio tantum opere): ita
ergo supposita nullus potest digne puniri. Idcirco
quando intuitu meritum Christi datur nobis
gratia, & dimittitur debitum, carendi illa, hære-
missio est nobis pura condonatio: quævis Chris-
ti non sit. At quando pro satisfactione in gra-
tia

Non est ex
iustitia facta
satisfactio, quæ
creditor ac-
cipiat sine
sua sola pa-

38

Confirmatur
ab eodem
auctore.

Satisfactio
iustitiæ
pactis non
trahit per
remissionem
infallibiliter

39

Christi sa-
tisfactio
formalis

ria facta remittitur nobis pena temporalis, non condonatur nobis illud debitum, sed vere compensatione nostra tollitur, & nos sumus digni, qui deinceps eo debito careamus. Eadem differentia est inter iustitiam nostrorum operum ex gratia Dei, & iustitiam Christi, aut merita ipsius: hæc enim non possunt facere nos sanctos, vel magis sanctos formaliter: nostra autem opera in gratia Dei facta, possunt nos reddere sanctos formaliter: idcirco puto etiam efficaciorum esse nostram satisfactionem ad remittendum debitum penæ, quam sit meritum nostrum ad consequendum gloriam. Nam licet meritis nos faciat dignos vitam æternam: quia tamen non est in materia iustitiæ, non obligat neum, ut det illam, etiam si digne dare illam posset: quare debet accedere promissio, ut dare debeat: at vero ut non possit deus punire aliquem digne, satis est, si ille se faciat dignum, qui non puniatur: talem autem se præbet, qui satisfaciunt ante Dei pactum, & promissionem.

Deinde dico, ubiqueque est retributio aliqua ex iustitia proprie esse debitum ei, cui sit retributio, & quamvis in retributione gloriæ pro meritis deus sit nobis debitor verbo, & promissione sua: nihilominus existimo, inter nos & ipsum, adhuc supposita promissione sua, non esse iustitiam propriam, sed solam fidelitatem, quæ est pars potestatiua iustitiæ proprie dictæ. Potro autem semper esse debitum ei, cui sit retributio ex iustitia proprie, probatur in primis ex S. Tho. 2. 2. q. 80. a. 1. qui docet, partes potestatiuas iustitiæ, quæ à propria ratione iustitiæ deficiunt, eo constitui, quod aut in eis non reperitur ratio debiti, aut deficiunt à ratione æqualitatis: ergo ubi virtus aliqua me ordinat ad alium ex honestate, sed non ex debito, non potest ex iustitiâ S. Th. esse proprie iustitia. Ratio autem id aperte ostendit: nam iustitia, quæ in contractibus, & refarciendis iniurijs attenditur, est ex parte illius, qui retribuit pro acceptis, aut ablatiis: is autem nisi ad id, quod soluit, obligetur, soluendo non seruat iustitiam, nec inæqualitatem ad æqualitatem reducit. Namque si is soluere non debet, sequitur, inter ipsum & alium non intercedere inæqualitatem aliquam, ac proinde nullam esse reductionem ad iustitiam æqualitatem, cum ipse retribuit. Ex quo efficitur, nullum in deo iustitiæ actum esse ante promissionem, eo quod ante illam nulli debet quidquam retribuire, ut manifestum est.

At vero promissione, & verbo suo deus constitutus est debitor premij quod meritis promissit, & mea quidem sententia, non solum debitor est vere, & proprie sibi, sed etiam nobis, quibus pollicitus est, ut in 1. 2. q. 11. 4. art. 1. ex sententia Patrum, & Scholasticorum fufius ostendam, atque ratione probabo. Cum vero S. Doctor in eo articulo dixit, deum non constitui debitorem nobis, sed verbo suo non tam ad eum, cui adstringitur, quam ad causam, & rationem obligationis attendit. Quod si verum esset, ut communiter censent Thomistæ, deum non constitui nobis debitorem verbo suo, sed sibi, sequeretur plane, cum nobis deus retribuit pro bonis operibus, non retribuire ex iustitia proprie. Quare in eorum sententia, indubitata res est, dei erga nos, in retributione meritorum, iustitiam commutatiuam proprie non esse: ut enim proxime dicebamus, qui alteri nihil debet, & nihilominus ei tribuit, non seruat cum eo iustitiam, quin potius liberalis est.

Ceterum etiam si deus debitor nobis sit verbo suo; tamen ex iustitia commutatiua proprie non retribuit, quod promissit, sed ex fidelitate, seu veritate, quæ est pars potestatiua iustitiæ, & ex decetia quadam, & proportionem condignitatis inter merita nostra, & vitam æternam, quæ etiam communi quadam ratione iustitiæ dici potest: eo quod aliquam seruat æqualitatem. Vt autem hoc clarius explicetur, obseruanda maxime est doctrina S. Tho. 2. 2. q. 80. art. 1. ad 2. qui asserit, fidelitatem, quæ nascitur ex promissione, non esse distinctam virtutem à veritate: est enim fidelitas veritas in promissis seruandis: quare non minus vera, & propria ratio perituri, quæ siue falsitate esse non potest, teste eodem S. Tho. 2. 2. q. 98. art. 1. reperitur, cum quis non seruat, quod iuramento promissit, quam cum falsum aliquid affirmat. Cumque veritas constituitur ab eodem Doctore S. q. illa 80. pars potestatiua iustitiæ deficiens à propria ratione iustitiæ, fidelitas eodem modo ponenda est. Quocirca falsum docuit Sotus tractatu de regendo secreto, q. 1. mem. 1. & 7. de iustitiâ, q. 2. art. 1. circa solutionem 1. cum dixit, fidelitatem non ad virtutem veritatis, sed ad iustitiam commutatiuam proprie pertinere.

Verumenimvero ex promissione facta alicui homini, qui eam latam acceptat, non sola nascitur obligatio fidelitatis, seu veritatis; sed etiam iustitiæ: queritur enim ius ad rem promissam ei, cui promissio facta est: id quod contra Caietan. 2. 2. q. 88. art. 1. ut certissimum modo suppono ex communi sententia, & vnica ratione confirmo. Nam si solum induceret obligationem veritatis, ea non transiret ad hæredes, hoc est, hæredes promittentis non obligarentur ad solutionem promissi: obligatio enim veritatis, sicut etiam voti, & iuramenti secundum se, solum est personalis: & cum promittente, & iurante perit: obligatio vero, quæ transiit ad hæredes, est iustitiæ, quam hæres ratione hereditatis constanter repræsentat: ideo hæres, qui promissa non soluit, etiam iurata, nec periturus, nec infidelis est, sed infestus, qui ius questum alteri non seruat illi: idcirco datur actio contra hæredes illius, qui aliquid promissit iuxta formam in quavis regione requisitam, siue illa sit stipulatio, siue pactio sola, & nuda. Fallitur igitur Caietan. cum ait, ex promissione nullam oriri obligationem iustitiæ, sed solius veritatis, & fidelitatis.

Hoc obiter supposito, nunc probabo, seruata proportionem in Deo ex promissione, & verbo suo, non oriri obligationem iustitiæ propriam, sed solius fidelitatis: non dico solum iustitiam in retributione mercedis pro meritis acceptis, quæ est ad modum emptionis, & commutationis dati, & accepti: hanc enim inter Deum & nos intercedere non posse, cap. 4. monstratum est, sed etiam in soluendo promissio per modum donationis, in cuius solutione inter homines seruatur iustitia in hoc, quod datur tantum, quantum promissum est, ei, cui facta est promissio: quia res promissa vi promissionis ad ipsum iure pertinet. Hac igitur ratione Deum ex iustitia proprie non obligari ad promissa soluenda, patet: quia quantumvis nobis deus promittat gloriam suam, nos semper manemus sub illius potestate, sicut seruus sub potestate domini, qui nihil habet, quod domini sui non sit. Quocirca si à domino suo aliquid accepit, quod assimilatur donationi, potest dominus illud auferre.

Fidelitas in promissis ad veritatem spectat, & hominis.

Pars est potestatiua iustitiæ.

Promissio facit hominem debitorem, & ex iustitia.

Caietan.

Deum ex se non obligari.

14

Dominus non tenetur ex iustitia reddere promissum suum.

re.

re. Similiter, si dominus vestem promissit seruo manenti in statu pristino seruitutis perfectæ, debet ex veritate ei solvere, præsertim si iuramento fidei adstrinxit. Cæterum quia semper tanquam seruo promissit, manet in potestate illius salua veritate & fide, vestem semel donatam auferre, aut etiam promissam negare: hoc est, nisi esset contra fidelitatem, contra iustitiam non esset. Eo quod si ille seruus manet semper ex omni parte seruus, rem illam non possidet alio iure, quam serui; ac proinde domini sui est.

Cum igitur omnis creatura, quamuis promissione Dei facta, sub potestate Dei, tanquam serua sub domino plenè seruitutis iure permaneat quoad omnia, & singula, quæ possidet; si Deus gloriam semel collatam auferret, aut promissam denegaret; infidelis & falsus esset, sed non iniustus: ergo implendo id, quod promissit, ex sola promissione nulla inter ipsum & nos oritur iustitiæ obligatio. Constat igitur ex nullo capite Dei erga nos, & nostri erga Deum iustitiæ commutatiuam proprie esse, siue ante promissionem, siue post illam. Quibus omnibus confirmata, & explicata satis manet communis Scholasticorum sententia, siquidem secundum commune, & vltimam iustitiæ commutatiuæ acceptionem loquendum est: nam nouas coningere rerum definitiones non licet, vt cap. 3. præmissimus. Accedit deinde in confirmationem nostræ sententiæ, quod ex aliorum opinione, qui iustitiam proprie in Deo defendere moluntur, mille emergunt difficultates, quas intellectus capere nequit: quid ergo nos cogit relicta plana & trita via, asperam, & difficilem ingredi?

CAPVT VII.

Soluuntur argumenta prioris sententiæ.

*Opposita
sententia
fundamen-
tum querit-
ur.*

PAUCA nobis supersunt, vt rationes prioris sententiæ diluamus: ex doctrina namque prædicta facile quisque respondere posset: sed vt clarius earum infinitas appareat, non nihil circa singulas dicemus. Ante omnia autem commune fundamentum conuellere necesse est: asserimus igitur, quoties affectus aliquis, aut operatio ex creaturis ad Deum transfertur, necesse est sine imperfectione transferri: sed cum imperfectio sit duplex, quædam, quæ est annexa accidentarie operationi, vt compassio misericordiæ; quædam vero, quæ ex parte obiecti essentialiter includitur, quantumuis analogice consideretur, & abstrahatur; priori illo modo potest affectus aliquis, qui nobis est, Deo tribui; & sic tribuitur Deo misericordia sine compassione: quia formalis ratio illius est, subleuare alienam miseriam: posteriori vero modo affectus aliquis, qui ex parte formalis obiecti imperfectionem includit, qualis est ira, & vindicta, nequit ad Deum sine metaphora, aut proprie etiam secundum analogiam transferri. Huius rationem reddidimus cap. 3. quo modo autem ira essentialiter illam includat imperfectionem, ostendimus disput. 84. c. 4. de vindicta vero id ipsum probauimus in hac disput. cap. 4. Hoc eodem modo Deo tribuere non possumus affectum iustitiæ commutatiuæ propriæ, nec liberalitatis, nec magnificentiæ: eo quod commutatiua, vt cap. 4. demonstrauimus, circa datum & acceptum constituit æqualitatem, quæ inter nos & Deum esse nequit, liberalitas vero versatur circa pecuniæ largitionem, vel

*Non compe-
rit illi i. tra-
listas, aut
magnificenti-
as.*

eius, quod pecunia æstimatur, teste Aristot. 4. Ethic. 1. & S. Thom. 2. 2. q. 1. 7. art. 2. Magnificentiæ denique circa magnos pecuniæ sumptus, vt docet idem Aristot. eodem lib. c. 2. & S. Thom. 2. 2. q. 134. art. 3. quare stultum est, inquit Aristot. 10. Ethic. c. 8. Deo virtutes politicas tribuere.

Porro S. Thomas in hoc articulo in solutione 1. docet, Deo conuenire liberalitatem, & magnificentiā, non tamen circa actiones ciuiles, sed circa actiones ei proprias; quibus verbis videtur Deo tribuere affectus liberalitatis, & magnificentiæ in largitione bonorum spiritualium, & absque metaphora; dixerat enim metaphorice Deo conuenire temperantiam, & alios affectus, qui circa passionum corporalium moderationem versantur: verum non intelligit de liberalitate, & magnificentiā, quæ ponuntur peculiare virtutes, sed de affectibus earum secundum commune quandam, & generalem rationem. Nam si liberalitas, & magnificentiā in largitione donorum spiritualium in Deo essent peculiare virtutes, sicut in nobis sunt circa sumptus pecuniæ; eadem ratione in nobis quoque hæ virtutes peculiare constituerentur circa spiritualia. Magister enim qui magna, & abscondita docet, diceretur magnificus, & qui sine inuidia alijs sua communicat, peculiari ratione liberalis vocaretur. Quare hæ virtutes in nobis non haberent tanquam materiam propriam sumptus pecuniæ.

Dicimus igitur etiam absque metaphora Deum liberalis dicatur, & magnificus; tamen non dicitur secundum propriam, & specialem rationem: sed secundum commune quandam itaque propria ratio liberalitatis, & magnificentiæ, vt distinguitur contra metaphoricam, sed non contra commune, versatur etiam circa sumptus spirituales, & Deo optime conuenit. Si etiam de iustitia dicendum est; nam teste Aristotele 5. Ethic. cap. 1. & 2. iustitia in vniuersum de omni virtute dicitur, omnis namque virtus seruat aliquam æqualitatem, & ita ait, prouerbum satis vulgare esse, iustitia in se virtutes continet omnes. Ergo ubi cunctæ alique attendit, & seruat in sua operatione æqualitatem aliquam communi quadam ratione iustitia dicitur, non quidem improprie, & metaphorice, sed communiter.

Eodem pacto scientia tribuitur Deo absque metaphora, quamuis in eo sit sine discursu: quia communiter etiam absque metaphora scientia dicitur quæuis notitia cum euidentiā: cum vero Deo negamus liberalitatem, magnificentiā, iustitiā, & scientiam propriæ, non intelligimus propriæ vt opponitur metaphoræ; sed, vt opponitur communi; hoc est, asserimus, eas virtutes, quæ speciales esse dicuntur, & ab alijs distinctæ, Deo non conuenire. Similiter scientiam secundum peculiarem modum, quo discursum includit, & ab intellectu principiorum distinguitur, quæ proprie tantum nobis conuenit, Deo non esse tribuendam, bene tamen absque metaphora, generalem rationem sciendi ei conuenire.

Iam vero ad primam rationem respondeo, cum Scriptura salua natura rerum commode explicari potest sine metaphora, ita esse exponendam: at ubi affectus, seu operatio repugnat Deo, metaphora esse admittendam: cumque probatum maneat rationem iustitiæ commutatiuæ proprie Deo non posse conuenire, supererat, vt secundum metapho-